

» tio mortuorum¹. » Videtis, quia promissa est sanctorum corporibus claritas, et diversa species claritatis, quia diversa sunt merita charitatis. Sed illi quid dicunt? Stellæ istæ quas videtis, corpora quidem sunt, sed habent suas animas intellectuales, et sunt dii. Interim de corporibus, quia corpora sunt, verum dicunt: sed utrum habeant animas suas, ut quid discussio? Modo veniamus ad rem. Inducitur Deus a Platone ipso alloqui deos, quos fecit de corporali et de incorporali substantia, atque inter cætera dicere illis: « Quoniam estis orti, immortales esse et indissolubiles non potestis. » Jam ad istam vocem illi intremiscere poterant. Quare? Quia immortales esse cupiebant, et mori volebant. Ergo ut eis auferret timorem, secutus adjunxit atque ait: « Non tamen dissolvemini, neque vos ulla mortis fata periment, nec erunt valentiora quam consilium meum, quod majus est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa quibus colligati estis. » Ecce Deus dat securitatem diis a se factis: securitatem illis dat immortalitatis: securitatem illis dat, quod non relinquunt globos corporum suorum. Certe corpus est omne fugiendum? Quantum existimo, responsum est illis, sicut intelligere potestis: sicut et nos loqui possumus, quantum hora sermonis permittit, quantum vestra capacitas sinit, responsum est eis. Jamvero quid et ipsi dicant de resurrectione corporum quasi acute, ut non eis, sicut arbitrantur, etiam nos respondere possimus, multum est ut hodie vobis dicam. Sed quia semel promisi vobis, per istos dies istam de resurrectione carnis quæstionem esse versandam, ad ea quæ restant, adjuvante Domino, et aures et corda in crastinum præparate.

¹ 1 Cor. xv, 39-42.

SERMO CCXLII¹.*In diebus Paschalibus, XIII.*

De resurrectione corporum, contra Gentiles.

I. DIEBUS his sanctis resurrectioni Domini dedicatis, quantum donante ipso possumus, de carnis resurrectione tractemus. Hæc enim fides est nostra, hoc donum in Domini nostri Jesu Christi nobis carne promissum est, et in ipso præcessit exemplum. Voluit enim nobis quod promisit in fine, non solum prænuntiare, sed etiam demonstrare. Illi quidem qui tunc fuerunt cum illo, viderunt; et cum expavescerent, et spiritum se videre crederent, soliditatem corporis tenuerunt. Locutus est enim non solum verbis ad aures eorum, sed etiam specie ad oculos eorum: parumque erat se præbere cernendum, nisi etiam offerret pertractandum atque palpandum. Ait enim: « Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Putaverunt enim se spiritum videre. « Quid turbati estis, » inquit, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? Videte manus meas et pedes meos: palpate, et videte, quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere? » Contra istam evidentiam disputant homines. Quid enim aliud facerent homines, qui ea que sunt hominum sapiunt, quam disputarent de Deo contra Deum? Ille enim Deus est, illi homines sunt. « Sed Deus

¹ Alias de Tempore 147. — ² Luc xiv, 38, 39.

» novit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt¹. » In homine carnali tota regula intelligendi est consuetudo cernendi. Quod solent videre, credunt : quod non solent, non credunt. Præter consuetudinem facit Deus miracula, quia Deus est. Majora quidem miracula sunt, tot quotidie homines nasci qui non erant, quam paucos resurrexisse qui erant : et tamen ista miracula non consideratione comprehensa sunt, sed assiduitate viluerunt. Resurrexit Christus, absoluta res est. Corpus erat, caro erat, pependit in cruce, emisit animam, posita est² in sepulcro. Exhibuit illam vivam, qui vivebat in illa. Quare miramur? Quare non credimus? Deus est qui fecit : considera auctorem, et tolle dubitationem.

II. Quærent ergo homines, utrum corruptio ista corporis, quam sentiunt in carne sua, futura sit in resurrectione mortuorum. Dicimus non futuram. Respondent nobis : Si corruptio non erit, quare manducabitur? Aut si non manducabitur, quare post resurrectionem Dominus manducavit? Modo Evangelium cum legeretur, audivimus, quia cum exhiberet se vivum oculis manibusque Discipulorum suorum, parum illi visum est ad demonstrandam evidentiam corporalem : sed addidit : « Habetis » hic aliquid quod manducetur? Et obtulerunt ei partem » piscis assi, et favum mellis : et manducavit, et reliquias » dedit illis. » Dicitur ergo nobis : Si corruptio corporis non resurget, quare manducavit Dominus Christus? Legistis quia manducavit, numquid legistis quia esurivit? Quod manducavit, potestatis fuit, non egestatis. Si desideraret manducare, egeret. Rursus si manducare non posset, minus valeret. Numquid et Angeli, quando suscepti sunt hospitio a patribus nostris, non manducaverunt, et tamen corruptibiles non fuerunt³?

¹ Psal. xciii, 11. — ² *Subaudi* caro. — ³ Gen. xviii, et Tob. xii.

III. Rursus dicunt : Resurgent vitia, quæ erant in corpore humano, cum quibus moritur homo? Respondemus : Non resurgent vitia. Et dicitur nobis : Quare ergo Dominus cum suorum vulnerum cicatricibus resurrexit? Quid ad hoc dicimus, nisi quia et hoc potestatis fuit, non necessitatis? Sic resurgere voluit, sic se voluit quibusdam dubitantibus exhibere. In illa carne cicatrix vulneris, sanavit vulnus incredulitatis.

IV. Adhuc disputant, et quærent a nobis : Parvuli qui moriuntur parvuli resurrecturi sunt? an ætas erit plena reviviscentium, quorum erat parva morientium? Hoc quidem in Scripturis definitum non invenimus. Incorruptibilia corpora et immortalia resurrectura promissa sunt. Sed si parva ætas redditur, si statura pusilla revocatur, numquid et propterea infirmitas revocatur? Si parvi erunt, numquid jacebunt, et ambulare non poterunt? Credibilis tamen accipitur et probabilis et rationabilis, plenas ætates resurrecturas, ut reddatur munere, quod accessurum erat tempore. Non enim credituri sumus etiam senectam resurrecturam anhelam et curvam. Postremo corruptionem tolle, et quod vis adde.

V. Sed, inquis, quomodo erit terrenum corpus in cælo? Philosophi enim gentium, illi valde magni, quorum vobis jam vel insanas vel certe humanas sententias intimavi; (quæsierunt quippe ista non spiritu Dei, sed conjectura cordis humani;) hinc maxime faciunt quæstionem; tractant subtiliter de momentis ponderum et ordine elementorum : et dicunt, quod etiam videmus, mundum sic esse dispositum, ut ima sit terra tanquam in fundo ejus, secunda aqua superfundatur terræ, tertius aër veniat, quartus æther cuncta cooperiat. Illud elementum supernum, quod æthera appellant, ignem dicunt esse liquidum et purum, inde sidera esse formata, ibi nihil posse esse

terrenum, quoniam ordo ponderum non admittit. Si dicamus eis nostra corpora in terra nova esse victura, et in coelo non futura; audacter et temere, imò infideliter dicimus. Credere enim debemus talia corpora nos habituros, ut ubi velimus, quando voluerimus, ibi simus. Nam si respondemus, ad solvendam de ordine ponderum quaestionem, in terra nos esse victuros; de se ipso corpore Domini nobis est quaestio, cum quo ascendit in coelum.

VI. Audistis quod de Evangelio modo recens sonuit in auribus nostris: « Elevatis manibus suis benedixit eis; et » factum est, dum benediceret eis, recessit ab eis, et » ferebatur in coelum¹. » Qui ferebatur in coelum? Dominus Christus. Qui Dominus Christus? Dominus Jesus. Quid enim, separaturus es hominem a Deo, et facturus es aliam personam Dei, aliam hominis, ut jam non sit Trinitas, sed quaternitas? Quomodo tu homo anima es et corpus: sic Dominus Christus Verbum, anima et corpus. Sed Verbum non recessit a Patre: et ad nos venit, et Patrem non deseruit; et in utero carnem accepit, et mundum rexit. Quid ergo levatum est in coelum, nisi quod sumptum est de terra? id est, caro illa, corpus illud, de quo loquens ad Discipulos ait: « Palpate, et videte, quia » spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere². » Credamus hoc, fratres, etsi argumenta philosophorum difficile solvimus; illud quod demonstratum est in Domino, sine difficultate fidei teneamus. Illi garriant, nos credamus.

VII. Sed non potest, inquit, esse terrenum corpus in coelo. Quid si hoc velit Deus? Responde contra Deum, et dic: Non potest Deus³. Nonne et tu quicumque paganus, dicis omnipotentem Deum? Nonne in libro Platonis,

¹ Luc. xxiv, 50, 51. — ² Ibid. 39. — ³ Vide de Civit. Dei lib. xxii, cap. 36.

quod hesterno die demonstravi¹, legitur dixisse Deus non factus diis a se factis: « Quoniam estis orti, immortales quidem esse et indissolubiles non potestis; non tamen dissolvemini, neque ulla vos mortis fata periment; nec erunt valentiora quam consilium meum, quod majus est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa quibus estis colligati? » Totum ad voluntatem suam redegit Deus, qui potest et quod impossibile est. Nam quid est aliud: Non potestis esse immortales, sed ut non moriamini ego facio; nisi et quod fieri non potest ego facio?

VIII. Volo tamen aliquid etiam de diversitate ponderum disputare. Rogo te, dic mihi: Terra, terra est: Aqua, aqua est: Aër, aër est: Æther, id est, coelum, et ignis ille liquidus coelum est. Quatuor nempe ista quasi gradatim construxerunt et ædificaverunt mundum, hoc est, ex his quatuor ædificatus est mundus. Quære quid in imo sit, terra est: quid desuper, aqua est: quid super aquam, aër est: quid super aërem, coelum est, æther est. Quid corpora solida quæ tenentur atque tractantur? Non humida dico, quæ labuntur et fluunt; corpora dico tractabilia unde sunt? Terræ deputanda sunt, an aquæ, an aëri, an ætheri? Responsurus es: Terræ. Terrenum ergo corpus est lignum? Plane terrenum. In terra nascitur, in terra alitur, in terra crescit. Tractabile est, non fluxibile. Redi mecum ad illum ordinem ponderum. Terra in fundamento est: ordinem sequere. Quid super terram? Aqua. Quare lignum natat super aquam? Terrenum est corpus: si revoces ad illum ordinem ponderum, sub aqua esse debuit, non supra. Invenimus inter terram et lignum aquam mediam: subter terram, super aquam, et super aquam iterum terram, quandoquidem lig-

¹ Vide superiorem Sermonem, n. 8.

num terra est. Perdidisti illum ordinem, tene fidem. Ergo terrena corpora inventa sunt super elementum, quod secundum est in ordine elementorum, quando natant ligna, neque merguntur.

IX. Attende aliud quod plus mireris. Corpora ipsa gravissima, et tamen terrena, quæ mox ut dimissa fuerint super aquam, continuo demerguntur, et ad ima profunda perveniunt, sicut est ferrum, postremo sicut est plumbum. Quid enim plumbo gravius? Accedit tamen manus artificis ad plumbum, facit inde aliquod vas concavum, et natat plumbum super aquam. Ergo-ne non dabit Deus corpori meo, quod dat artifex plumbo? Deinde aquam ipsam ubi ponitis? Redite ad ordinem elementorum. Certe respondetis, quod aqua sit super terram. Quare ergo antequam currant in terra, pendent in nubibus flumina?

X. Revoca inde considerationem tuam et cogitationem ad ea quæ dicturus sum, si Domino adjuvante potuero. Quid facilius movetur, quid velocius agitur, gravius corpus an levius? Quis non respondeat, Levius? Leviora enim corpora facilius moventur, velocius aguntur: graviora difficilius atque tardius. Certe regulam fixisti, certe considerasti, et circumspicis omnibus respondisti, quia facilius moventur et velocius aguntur corpora leviora, quam graviora. Ita est, dicis. Responde ergo mihi. Quare levissima aranea tarde se movet, et gravis equus velociter currit? De ipsis hominibus loquar: majus corpus hominis gravius est; brevius corpus quod minus habet ponderis, levius est. Ita vero est, sed si alius portet. Si autem ipse homo corpus suum portet, validus currit, macer languore vix ambulat. Appende macrum et robustum hominem, illum languore vix paucas libellas appendentem, illum salubritate corporis multa pondo in carne sua gerentem: tenta tu ambos tollere; gravis est validus, levis est maci-

lentus. Recedat portator, appareat ambulator; ipsos dimitte sibi, agant corpora sua: video macrum vix passum moventem, video validum robustumque currentem. Si hoc valet sanitas, immortalitas quid valebit?

XI. Dabit ergo Deus miram facilitatem, miram levitatem. Non sine causa illa corpora spiritalia nuncupata sunt. Non ideo dicta sunt spiritalia, quia erunt spiritus, non corpora. Nam ista quæ modo habemus, dicuntur animalia corpora: et tamen animæ non sunt, sed corpora. Quomodo nunc ista animalia dicuntur, et animæ non sunt: sic illa spiritalia dicuntur, sed non sunt spiritus, quia corpora erunt. Quare dicitur spiritale corpus, charissimi, nisi quia ad nutum spiritus serviet? Nihil tibi contradicet ex te, nihil in te rebellabit adversus te. Non ibi erit quod Apostolus gemit: « Caro concupiscit adversus spiritum, » et spiritus adversus carnem¹. » Non ibi erit: « Video » aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis » meæ². » Hæc bella non ibi erunt: pax ibi erit, pax perfecta ibi erit. Ubi volueris, eris: sed a Deo non recedes. Ubi volueris, eris: sed quocumque ieris, Deum tuum habebis. De quo beatus eris, semper cum illo eris.

XII. Nemo ergo fallat, nemo argumentetur, nemo sua suspitione deliret: quod nobis promisit Deus, venturum esse certissime teneamus. Quando videbatur Christus, fratres mei, quando spiritus putabatur, ut se corpus esse persuaderet, non solum præbebat oculis videndum, sed etiam manibus contrectandum. Quibus ad exhibendam fidei veritatem in corpore, dignatus est etiam non necessitate, sed potestate cibum sumere: tamen adhuc illis præ gaudio trepidantibus, firmamentum cordis adhibuit de sanctis Scripturis, et ait illis: « Hæc sunt verba, quæ

¹ Galat. v, 17. — ² Rom. vii, 2.

³ Alise de Diversis 6. — ⁴ Joan. xv, 17. — ⁵ Matth. xxviii, 9, 10.

» locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum : quoniam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in » Lege Moysi et Prophetis et Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, sicut Evangelium loquitur, quod modo lectum est, » ut intelligerent Scripturas; et dixit eis : Quia sic scriptum est, et sic oportebat Christum » pati, et resurgere a mortuis tertio die, et prædicari in » nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum » per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem¹. » Illud non vidimus, sed hoc videmus. Quando ista promittebantur, nondum videbantur. Apostoli Christum præsentem videbant : sed toto orbe terrarum diffusam Ecclesiam non videbant : videbant caput, et de corpore credebant. Habemus vices nostras, habemus gratiam dispensationis et distributionis nostræ : ad credendum certissimis documentis, tempora nobis in una fide sunt distributa. Illi videbant caput, et credebant de corpore : nos videmus corpus, credamus de capite.

¹ Luc. xxiv, 44-47.

SERMO CCXLIII¹.*In diebus Paschalibus, XIV.*

De resurrectione Domini secundum Joannem, in illud cap. xx : *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Et de membrorum usu post resurrectionem.

I. NARRATIO resurrectionis Domini nostri Jesu Christi secundum evangelistam Joannem hodie legi coepit. Hoc enim scitis, et commendaveram vobis, secundum omnes quatuor Evangelistas istis diebus resurrectionem Domini recitari. In his ergo quæ audivimus, illud tantum solet movere, quare dixerit Dominus Jesus mulieri quærenti corpus ejus, et eum jam vivum agnoscenti : « Noli me » tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum². » Dixi autem vobis, et meminisse debetis, non omnia omnes dicere; sed dici ab aliis, quæ ab aliis prætermissa sunt. Non tamen ita ut inter se repugnare credendi sint, si absit contentio, et adsit pietas intelligentis. Nam sicut legitur apud evangelistam Matthæum, posteaquam resurrexit, occurrit duabus mulieribus, in quibus et ista erat; et dixit eis : « Avete. Illæ autem accesserunt, et » tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum : » et utique ad Patrem nondum ascenderat. Quomodo huic nunc dicitur : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem » meum³? » Sic enim verba ista videntur sonare, quasi

¹ Alias de Diversis 6. — ² Joan. xx, 17. — ³ Matth. xxviii, 9, 10.